

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

20 април 2010 година *

По дело C-265/08

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Италия) с акт от 15 април 2008 г., постъпил в Съда на 19 юни 2008 г., в рамките на производство по дело

Federutility,

Assogas,

Libarna Gas SpA,

Collino Commercio SpA,

Sadori Gas Srl,

* Език на производството: италиански.

Egea Commerciale Srl,

E.On Vendita Srl,

Sorgenia SpA

срещу

Autorità per l'energia elettrica e il gas,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н A. Tizzano, г-н K. Lenaerts, г-н J.-C. Bonichot (докладчик) и г-н E. Levits, председатели на състави, г-н C. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н G. Arestis, г-н M. Pešič, г-н J. Malenovský, г-н U. Lohmus, г-н A. Ó Caoimh и г-н J.-J. Kasel, съдии,

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,
секретар: г-жа R. Șereș, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 8 септември 2009 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Federutility, от адв. T. Salonic, адв. D. Bonvegna и адв. G. Candeloro, avvocati,
- за Assogas, от адв. G. Ferrari и адв. F. Todarello, avvocati,
- за Libarna Gas SpA, Collino Commercio SpA, Sadori Gas Srl и Egea Commerciale Srl, от адв. F. Todarello и адв. F. Novelli, avvocati,
- за Sorgenia SpA, от адв. P. G. Torrani, адв. O. Torrani и адв. G. Malonchini, avvocati,
- за италианското правителство, от г-жа I. Bruni, в качеството на представител, подпомагана от г-н P. Gentili, avvocato dello Stato,
- за естонското правителство, от г-н L. Uibo, в качеството на представител,
- за полското правителство, от г-н M. Dowgielewicz, в качеството на представител,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Di Bucci, г-н B. Schima и г-н S. Schönberg, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 20 октомври 2009 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО (ОВ L 176, стр. 57; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 80).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спорове между, от една страна, Federutility, Assogas, Libarna Gaz SpA, Collino Commercio SpA, Sadori Gas Srl, Egea Commerciale Srl, E.On Vendita Srl и Sorgenia SpA — предприятия и сдружения на предприятия, осъществяващи дейност на италианския пазар на природен газ — и, от друга страна, Autorità per l'energia elettrica e il gas (наричан по-нататък „AEEG“) относно актовете, с които последният определя „референтните цени“ за доставка на природен газ, които предприятията трябва да посочват в търговските си оферти до част от клиентите си.

Правна уредба

Право на Съюза

3 Съображения 2—4, 18, 26 и 27 от Директива 2003/55 гласят следното:

„(2) Опитът при прилагането на [Директива 98/30/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 1998 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ (ОВ L 204, стр. 1)] показва ползите, които може [да произтекат] от вътрешния пазар на газ, по отношение на повишаване на ефективността, намаляване на цената, по-високи стандарти на обслужване и повишена конкуренция. Но остават и важни недостатъци и възможности за подобряване на функционирането на пазара, най-вече необходимостта от конкретни разпоредби за осигуряването на равностойни условия и за намаляване на рисковете от господство на пазара и хищническо поведение, [...] чрез [...] гарантиране, че правата на малките и уязвими [потребители] са защитени.

(3) На срещата в Лисабон на 23 и 24 март 2000 г. Европейският съвет призова да се предприемат спешни мерки, за да се завършат вътрешните пазари както в електроенергийния, така и в газовия сектор, и да се ускори либерализацията в тези сектори с оглед постигането на напълно работещ вътрешен пазар. Европейският парламент, в Резолюцията си от 6 юли 2000 г. относно втория доклад на Комисията за състоянието на либерализацията на енергийните пазари, изиска от Комисията да приеме подробен план за постигането на точно определени цели с оглед на постепенното, но пълно либерализиране на енергийния пазар.

(4) Свободите, които Договорът гарантира на европейските граждани — свободно движение на стоки, свобода за предоставяне на услуги и свобода на

установяване — са възможни само в напълно отворен пазар, който дава възможност на всички потребители свободно да избират доставчиците си и на всички доставчици свободно да доставят на клиентите си.

[...]

- (18) [Потребителите] на газ следва свободно да могат да избират доставчика си. Въпреки това следва да се приеме подход за извършване на работата на фази, за да се завърши вътрешният пазар на газ, заедно с определен краен срок, за да може индустрията да се приспособи и да се гарантират адекватни мерки и системи, които да защитават интересите на [потребителите] и да им гарантират реално и ефективно право да избират своя доставчик.

[...]

- (26) За да се осигури поддържането на високи стандарти на обществено обслужване в Общността, всички мерки, взети от държавите членки за постигането на целите на настоящата директива, следва редовно да бъдат докладвани на Комисията. [...]

Държавите членки следва да гарантират, че клиентите, свързани към газовата система, са информирани за правата си да получават природен газ с определено качество на разумни цени. Вземите мерки от държавите членки за защита на крайните [потребители] може да се различават за домакинствата и малките и средни предприятия.

(27) Зачитането на изискванията за обществени услуги е фундаментално изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общи минимални изисквания, които да се зачитат от всички държави членки и които взимат под внимание целите на защитата на потребителите, сигурността на доставките, [...] и еднаквите равнища на конкуренцията във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да може да бъдат интерпретирани на национална основа, вземайки под внимание националните обстоятелства и [при] съблюдаване [...] на законодателството на Общността.“

- 4 В член 2, точка 7 от Директива 2003/55 дейността по „доставка“ се определя по следния начин:

„[П]родажбата, включително препродажбата на природен газ [...] на клиенти“.

- 5 В член 2, точка 27 от Директива 2003/55 понятието „крайни клиенти“ е определено по следния начин:

„[К]лиенти, които закупуват природен газ за собствени нужди“.

- 6 В член 2, точка 28 от тази директива понятието „привилегировани клиенти“ е определено по следния начин:

„[К]лиенти, които са свободни да закупят природен газ от доставчик по свой избор, според значението на член 23 от настоящата директива“.

7 Член 3 от посочената директива предвижда:

„1. Държавите членки са длъжни да гарантират, на базата на организацията на институциите им и като се зачита надлежно принцип[ът] на субсидиарност, че без да се засяга параграф 2, предприятията за природен газ работят в съответствие с принципите на настоящата директива, с оглед на постигането на конкурентен, безопасен и екологически устойчив пазар на природен газ, и няма да дискриминират тези предприятия по отношение на техните права или задължения.

2. Като се вземат предвид съответните [разпоредби] на [ДФЕС], и най-вече член [106] от него, държавите членки могат да налагат на предприятията за природен газ, [в] общ [...] икономически интерес [...], задължения [за обществена услуга], които могат да бъдат свързани с [...] [...] цена[та] на доставките [...]. Тези задължения следва да бъдат ясно дефинирани, прозрачни, не-дискриминационни, проверими и да гарантират еднакъв достъп за газовите дружества в ЕС до националните потребители. [...]

3. Държавите членки ще вземат подходящите мерки да защитят крайните клиенти и да осигурят високи нива на защита на клиентите, като в частност ще осигурят наличието на адекватни защитни мерки за защита на уязвимите клиенти, включително подходящи мерки да им се помогне да избегнат [прекъсване на доставката на газ]. [...] [Държавите членки] са длъжни да осигурят високи нива на защита на [потребителите], особено що се отнася до прозрачността на общите условия на договорите, общата информация и механизмите за разрешаване на спорове. Държавите членки са длъжни да гарантират, че привилегированите клиенти могат на практика да преминат към нов доставчик. По отношение поне на [клиентите за битови нужди], тези мерки следва да включват изложените в приложение А.

[...]

6. [При] прилагането на настоящата директива, държавите членки са длъжни да информират Комисията за всички мерки, които са приели за изпълнението на задълженията [за обществена услуга] [...], включително защита на потребителите и на околната среда, и техния възможен ефект върху националната и международната конкуренция, независимо дали тези мерки изискват дерогация от разпоредбите на настоящата директива или не. Те са длъжни впоследствие да нотифицират Комисията на всеки две години за всякакви промени в тези мерки, независимо дали те изискват дерогация от настоящата директива или не.“

8 Съгласно член 23, параграф 1 от Директива 2003/55:

„Държавите членки следва да гарантират, че привилегированите клиенти са:

[...]

в) от 1 юли 2007 г. най-късно, всички клиенти.“

9 В приложение А към Директива 2003/55, към което препраща член 3, параграф 3 от тази директива, се уточнява:

„Без да се засягат правилата на Общността за защита на потребителя, [...] мерките, посочени в член 3, следва да гарантират, че клиентите:

[...]

ж) свързани към газовата система[,] са информирани за правата си да им се доставя [...] природен газ с определено качество на разумни цени [съгласно приложимото национално законодателство].“

Национално право

- ¹⁰ Малко преди 1 юли 2007 г., крайният срок за пълната либерализация на пазара за продажба на природен газ на крайните клиенти, италианските власти приемат Декрет-закон № 73 от 18 юни 2007 г. (Guri № 139 от 18 юни 2007 г., стр. 4), който предоставя на AEEG правомощието да определя „референтни цени“ за продажба на газ на някои клиенти. Член 1, параграф 3 от този декрет-закон, преобразуван в закон и изменен със Закон № 125 от 3 август 2007 г., предвижда:

„За да се гарантира спазването на общностните разпоредби относно универсалната услуга, [AEEG] определя стандартни условия за доставка на услугата и определя като преходна мярка въз основа на действителните разходи за услугата референтни цени [...] за доставка на природен газ на национални клиенти („domestici“), които предприятията за разпространение или за продажба, в рамките на задълженията си за обществена услуга, трябва да посочват в търговските си оферти, като предлагат и избор между различни тарифни планове и часови пояси. Член 1, параграф 375 от Закон № 266 от 23 декември 2005 г. [...] разрешава в срок от шестдесет дни, считано от датата на влизане в сила на закона за преобразуване на настоящия декрет, приемането на мерки за защита на потребителите, които са в особено положение поради здравословното им състояние или поради финансови проблеми. Правомощията за надзор и намеса

на Органа за защита на правата на потребителите също се запазват, включително в случаите на установено необосновано повишение на цените и промяна на условията за предоставяне на услугата за клиентите, които още не са упражнили правото си на избор.“

- 11 На 29 март 2007 г. АЕЕГ приема Решение № 79/07 за преразглеждане на икономическите условия за доставка на природен газ за периода между 1 януари 2005 г. и 31 март 2007 г. и за определяне на критериите за актуализиране на някои икономически условия. Съгласно точка 1.3.1. от това решение формулите за изчисляване, възприети за променливото възнаграждение във връзка с търговията на едро, следва да се прилагат до 30 юни 2008 г. Точка 1.3.2. от посоченото решение разрешава на АЕЕГ да проверява дали са налице условия за продължаване на срока на прилагането им до 30 юни 2009 г.

Споровете по главните производства и преюдициалните въпроси

- 12 Жалбоподателите по главните производства искат от Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia да отмени Решение № 79/07 от 29 март 2007 г., както и приетите след него решения.
- 13 Те твърдят по-конкретно, че от 1 юли 2007 г. — датата на пълната либерализация на пазара на природен газ, предвидена в член 23, параграф 1, буква в) от Директива 2003/55 — продажната цена на природния газ трябва да се определя изключително от взаимодействието между предлагане и търсене. Ето защо те смятат, че с определените от АЕЕГ референтни цени за доставка на природен

газ, разглеждани в главните производства, се нарушава общностното право, доколкото те се прилагат след второто тримесечие на 2007 г.

- 14 При тези обстоятелства Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 23 от Директива 2003/55 [...], която урежда отварянето на пазара на природен газ, в съответствие с произтичащите от Договора за ЕО принципи да се тълкува в смисъл, че на тази разпоредба и на общностните принципи противоречи национална норма (и съответните актове за нейното прилагане), по силата на която след 1 юли 2007 г. на националния регулаторен орган продължава да се предоставя правомощието да определя референтни цени за доставка на природен газ на национални клиенти („domestici“) (неустановена категория, която не е определена в референтните категории и която сама по себе си не предполага преценка на особени положения на социални или икономически затруднения, които биха могли да обосноват определянето на посочените референтни цени) — цени, които предприятията за разпространение или продажба трябва да посочват в търговските си оферти в рамките на задълженията за обществена услуга?

или

2) Трябва ли тази норма (посоченият по-горе член 23) да се тълкува във връзка с член 3 от Директива 2003/55 (който предвижда, че държавите членки могат да налагат на предприятията за природен газ в общ икономически интерес задължения за обществена услуга, които могат да бъдат свързани — що се отнася до релевантната хипотеза в настоящия случай — с цената на доставките) в смисъл, че не противоречи на посочените общностни разпоредби национална норма, съгласно която предвид особеното положение на пазара, характеризиращо се все още с липса на условия на „ефективна конкуренция“, поне в сектора на търговията на едро, е възможно да се определя

по административен ред референтната цена на природния газ — цена, която задължително трябва да се посочва в търговските оферти на всеки продавач до националните му клиенти („domestici“), в рамките на понятието за универсална услуга, независимо че всички клиенти трябва да се считат за „свободни“?

По преюдициалните въпроси

15 Предварително трябва да се констатира, че от преюдициалното запитване, както и от материалите по делото следва, че споровете в главните производства се отнасят до възможността AEEG да предвижда в каква степен разходите във връзка с продажбата на едро на природен газ трябва да се вземат предвид при установяване на цената за доставка на природен газ чрез определянето на референтни цени за доставката на природен газ, които предприятията трябва да предлагат на някои от клиентите си. От представените пред Съда становища и писмени отговори е видно също, че макар тези цени да трябва само да се предлагат от предприятията в търговските им оферти, те на практика са по-ниски от определяните от взаимодействието между търсенето и предлагането цени. Следователно посочените референтни цени по принцип се приемат от клиентите, на които са предложени, и на практика се налагат в търговските отношения. От това следва, че с определянето на разглежданите в главните производства референтни цени AEEG установява цената за доставка на природен газ за част от клиентите.

16 С двата си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграфи 2 и 3 и член 23 от Директива 2003/55 допускат национална правна уредба като разглежданата в главните производства, която позволява при изложените в предходната точка условия след 1 юли 2007 г. цената за доставка на природен газ да се установява чрез определяне на референтни цени като разглежданите в главните производства.

По принципа за намеса на държавата членка

- 17 Член 23, параграф 1, буква в) от Директива 2003/55 предвижда, че държавите членки трябва да следят за това от 1 юли 2007 г. всички клиенти да са свободни да закупят природен газ от доставчик по техен избор.
- 18 Макар от последната разпоредба, както впрочем и от останалите разпоредби от тази директива, да не следва изрично, че считано от 1 юли 2007 г. цената за доставка на природен газ трябва да се определя само от взаимодействието между търсенето и предлагането, това изискване произтича от самата цел и от общата структура на посочената директива, като съгласно съображения 3, 4 и 18 от Директивата тя има за цел постепенната, но пълна либерализация на пазара на природен газ, в рамките на която всички доставчици могат свободно да доставят на всички потребители.
- 19 Вследствие на това в член 3, параграф 1 от Директива 2003/55 се предвижда задължението за държавите членки да гарантират, на базата на организацията на институциите им и при зачитане на принципа на субсидиарност, че предприятията за природен газ работят в съответствие с принципите на настоящата директива, с оглед на постигането по-конкретно на „конкурентен [...] пазар на природен газ“.
- 20 Както обаче се уточнява в съображения 26 и 27 от Директива 2003/55, с последната се цели също в рамките на тази либерализация да се поддържат „високи стандарти“ на общественото обслужване и да се предостави защита на крайния потребител.
- 21 За да се постигнат последните цели, в член 3, параграф 1 от Директива 2003/55 се уточнява, че тази разпоредба се прилага „без да се засяга“ параграф 2 от същия член, позволяващ изрично на държавите членки да налагат на

предприятията „задължения [за обществена услуга]“, които могат да бъдат свързани по-конкретно с „цена[та] на доставките“.

- 22 От текста на посочения параграф 2 следва, че предприетите на това основание мерки трябва да бъдат приети в общ икономически интерес, да бъдат ясно дефинирани, прозрачни, недискриминационни, проверими и да гарантират еднакъв достъп на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия от Съюза до националните потребители. В текста се посочва още, че държавите членки трябва да „вземат предвид“ съответните разпоредби на ДФЕС, и най-вече член 106 от него.
- 23 Следва да се отбележи, че тази възможност се упражнява под контрола на Комисията, тъй като в приложение на член 3, параграф 6 от Директива 2003/55 държавите членки са длъжни да информират тази институция за всички мерки, които са приели за изпълнението на задълженията за обществена услуга, и техните евентуални последици върху националната и международната конкуренция, независимо дали тези мерки изискват дерогация от разпоредбите на настоящата директива или не, както и да я уведомяват на всеки две години за евентуално изменение на тези мерки.
- 24 Следователно, при положение че предвидените в нея условия са изпълнени, Директива 2003/55 позволява намеса на държавата членка в определянето на цената за доставка на природен газ на крайния потребител след 1 юли 2007 г.

По условията за намеса на държавата членка

- 25 С оглед на изложеното по-горе следва последователно да се разгледат условията за предвидената в член 3, параграф 2 от Директива 2003/55 намеса на държавата членка, които са посочени в тази разпоредба.

Намеса, обоснована от общия икономически интерес

- ²⁶ Що се отнася до условието относно наличието на общ икономически интерес, то не е определено в Директива 2003/55, но препращането в член 3, параграф 2 от Директивата както към това условие, така и към член 106 ДФЕС, който се отнася до предприятията, натоварени с функцията да оказват услуги от общ икономически интерес, предполага, че условието трябва да се тълкува с оглед на споменатата разпоредба от Договора.
- ²⁷ В това отношение следва да се припомни, че член 106, параграф 2 ДФЕС предвижда, от една страна, че за предприятията, натоварени с функцията да оказват услуги от общ икономически интерес, се прилагат правилата на конкуренцията, доколкото прилагането на тези правила не препятства фактически или юридически изпълнението на специфичните задачи, които са им възложени, и от друга страна, че развитието на търговията не трябва да се засяга до степен, която би била в противоречие с интересите на Съюза.
- ²⁸ Както уточнява Съдът, с тази разпоредба се цели да се съвмести интересът на държавите членки от използването на някои предприятия като инструмент за икономическа или социална политика и интересът на Съюза от спазване на правилата за конкуренция и от запазване на единството на общия пазар (вж. в този смисъл Решение от 21 септември 1999 г. по дело *Albany*, C-67/96, Recueil, стр. I-5751, точка 103 и цитираната съдебна практика).
- ²⁹ В този контекст държавите членки имат право при спазване на правото на Съюза да определят обхвата и организацията на услугите си от общ икономически интерес. Те могат по-специално да вземат предвид присъщи за националната им политика цели (вж. в този смисъл Решение по дело *Albany*, посочено по-горе, точка 104).
- ³⁰ В конкретния случай, що се отнася до организацията на вътрешния пазар на природен газ, от съображение 27 от Директива 2003/55 изрично следва, че относно задълженията за обществена услуга тази директива предвижда само

общи минимални изисквания и че свързаните с обществените услуги изисквания трябва да могат да се тълкуват „на национална основа“ и „вземайки под внимание националните обстоятелства“.

- 31 Следва също да се отбележи, че съгласно съображение 26 от Директива 2003/55 държавите членки гарантират, че клиентите, свързани към газовата система, са информирани за правата си да получават природен газ с определено качество на „разумни цени“.
- 32 От посоченото по-горе следва, че Директива 2003/55 позволява на държавите членки да преценяват дали в общ икономически интерес след 1 юли 2007 г. следва на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия да се налагат задължения за обществена услуга, по-специално за да се гарантира, че цената за доставка на природен газ на крайния потребител се задържа на разумно равнище, с оглед на обстоятелството, че като вземат предвид положението в сектора на природния газ, държавите членки са длъжни да съвместяват целите за либерализация и за необходимата защита на крайния потребител, които, както се посочва в точки 18 и 20 от настоящото решение, се преследват от законодателя на Съюза.

Спазване на принципа на пропорционалност

- 33 От самия текст на член 106 ДФЕС следва, че със задълженията за обществена услуга, които могат да се налагат на предприятията в съответствие с член 3, параграф 2 от Директива 2003/55, трябва да се спазва принципът на пропорционалност и че поради това с тези задължения може да се засяга свободното определяне на цената за доставка на природен газ след 1 юли 2007 г. само в рамките на необходимото за осъществяване на преследваната с тях цел за общ икономически интерес и само в период, който по необходимост е ограничен във времето.

- 34 Запитващата юрисдикция трябва да прецени в рамките на споровете по главните производства дали това изискване за пропорционалност е изпълнено. Въпреки това Съдът следва да даде на тази юрисдикция всички необходими в това отношение указания с оглед на правото на Съюза.
- 35 На първо място, що се отнася до продължителността, подобна намеса трябва да бъде ограничена до строго необходимото за постигане на преследваната с нея цел, по-специално за да не се прилага неограничено мярка, която по самото си естество представлява пречка за постигане на ефективен вътрешен пазар на газ. В това отношение споменаването в разглежданото национално право на преходния характер на намесата не е достатъчно само по себе си, за да се установи, че тя е пропорционална от гледна точка на продължителността си. Националният съд трябва да прецени дали отговаря на такова изискване национална правна уредба като разглежданата в главните производства, която позволява установяването на цената за доставка на природен газ чрез приемането на референтни цени като разглежданите в главните производства, независимо от свободните пазарни условия. В този контекст запитващата юрисдикция следва да провери дали и в каква степен съгласно приложимото национално право за администрацията е налице задължение за периодично преразглеждане на кратки интервали от време на необходимостта от намеса от нейна страна и на реда за осъществяване на тази намеса в зависимост от развитието на сектора на газа.
- 36 На второ място, използваният при намесата метод не трябва да превишава необходимото за постигане на преследваната цел за общ икономически интерес.
- 37 В това отношение от становищата, представени пред Съда в рамките на настоящото производство, е видно, че с определянето на референтни цени за доставка на природен газ като разглежданите в главните производства се целяло ограничаване на въздействието от покачването на цените на петролните продукти на международните пазари, което в контекста на все още неефективна конкуренция на пазара на природен газ, по-конкретно на пазара на продажба на едро, и при липса на намеса се отразявало силно на предлаганата на крайния потребител продажна цена. Запитващата юрисдикция трябва да провери дали случаят е такъв, като отчита по-специално целта за изграждане на напълно

ефективен вътрешен пазар на газа и инвестициите, необходими за постигането на ефективна конкуренция в сектора на природния газ.

38 Ако след тази проверка се окаже, че подобна намеса може да бъде обоснована, изискването за пропорционалност предполага по-специално намесата да се ограничи до компонента на цената, който пряко се покачва вследствие на тези специфични обстоятелства.

39 На трето място, изискването за пропорционалност трябва също да се прецени с оглед на персоналния обхват на мярката, и по-точно на ползващите се от нея лица.

40 В това отношение следва да се подчертае, че това изискване не е пречка референтните цени за доставка на природен газ като разглежданите в главните производства да се прилагат за всички клиенти физически лица, чието потребление на природен газ е под определен праг, и да не се ограничават до кръга на лицата, посочени изрично в член 3, параграф 3 от Директива 2003/55, на които задължително трябва да се предостави защита поради тяхната уязвимост.

41 В хипотеза, в която, както поддържат пред Съда някои от жалбоподателите в главните производства, от определянето на референтни цени за доставка на природен газ като разглежданите в главните производства се ползват и предприятия, независимо от големината им — като това следва да се провери от запитващата юрисдикция — следва да се уточни, че Директива 2003/55 по принцип не изключва възможността в качеството си на крайни потребители на газ тези предприятия също да се ползват от задълженията за обществена услуга, които държавите членки могат да решат да наложат в рамките на член 3, параграф 2 от Директивата. В съображение 26 от нея по-специално се уточнява, че

взетите мерки от държавите членки за защита на крайните потребители може да се различават за домакинствата и малките и средни предприятия.

42 Въпреки това в този случай при преценка на пропорционалността на разглежданата национална мярка следва да се отчита, от една страна, че положението на предприятията е различно от това на потребителите за битови нужди, тъй като преследваните цели и наличните интереси невинаги са едни и същи, и от друга страна, да се отчитат обективните разлики между самите предприятия в зависимост от големината им.

43 При тези обстоятелства и извън особената хипотеза, която впрочем е изтъкната в хода на съдебното заседание, на управлението на съсобственост на недвижими имоти на физически лица, посоченото по-горе изискване за пропорционалност по принцип не би могло да бъде спазено, ако от определянето на референтни цени за доставка на природен газ като разглежданите в главните производства по един и същи начин се ползват физическите лица и предприятията в качеството им на крайни потребители на газ.

Изискването задълженията за обществена услуга да бъдат ясно дефинирани, прозрачни, недискриминационни и проверими и необходимостта от еднакъв достъп на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия в Съюза до потребителите

44 Накрая трябва да бъдат изпълнени и останалите посочени в член 3, параграф 2 от Директива 2003/55 условия, свързани с изискването предвидените съгласно тази разпоредба задължения за обществена услуга да бъдат ясно дефинирани, прозрачни, недискриминационни и проверими, както и с необходимостта от еднакъв достъп на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия в Съюза до потребителите.

45 Що се отнася до недискриминационния характер на посочените задължения, запитващата юрисдикция трябва да провери дали с оглед на всички мерки, които

съответната държава членка може да е приела в тази област, все пак трябва да се приеме за дискриминационно определянето на референтни цени за доставка на природен газ като разглежданите в главните производства, които се прилагат по еднакъв начин за всички предприятия за доставка на природен газ.

46 Такъв би бил случаят, ако в действителност в резултат на подобна намеса производителите от нея финансова тежест се понася главно от някои от тези предприятия, като в конкретния случай това са предприятията, които същевременно не осъществяват дейност по производство/внос на природен газ.

47 Ето защо на поставените въпроси следва да се отговори, че член 3, параграф 2 и член 23, параграф 1 от Директива 2003/55 допускат национална правна уредба като разглежданата в главните производства, която позволява след 1 юли 2007 г. цената за доставка на природен газ да се установи чрез определяне на референтни цени като разглежданите в главните производства, при условие че тази намеса:

- преследва общ икономически интерес, който се изразява в задържане на разумно равнище на цената за доставка на природен газ на крайния потребител, с оглед на обстоятелството, че като вземат предвид положението в сектора на природния газ, държавите членки трябва да съвместяват целта за либерализация и тази за необходимата защита на крайния потребител, преследвани с Директива 2003/55,
- засяга свободното определяне на цените за доставка на природен газ след 1 юли 2007 г. само в рамките на необходимото за постигане на подобна свързана с общ икономически интерес цел и следователно само в период, който по необходимост е ограничен във времето, и

- е ясно дефинирана, прозрачна, недискриминационна и проверима, и гарантира еднакъв достъп на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия в Съюза до потребителите.

По съдебните разноски

- ⁴⁸ С оглед на обстоятелството, че за страните по главните производства настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Член 3, параграф 2 и член 23, параграф 1 от Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО допускат национална правна уредба като разглежданата в главните производства, която позволява след 1 юли 2007 г. цената за доставка на природен газ да се установи чрез определяне на „референтни цени“ като разглежданите в главните производства, при условие че тази намеса:

- преследва общ икономически интерес, който се изразява в задържане на разумно равнище на цената за доставка на природен газ на крайния потребител, с оглед на обстоятелството, че като вземат предвид

положението в сектора на природния газ, държавите членки трябва да съвместяват целта за либерализация и тази за необходимата защита на крайния потребител, преследвани с Директива 2003/55,

- **засяга свободното определяне на цените за доставка на природен газ след 1 юли 2007 г. само в рамките на необходимото за постигане на по-добна свързана с общ икономически интерес цел и следователно само в период, който по необходимост е ограничен във времето, и**
- **е ясно дефинирана, прозрачна, недискриминационна и проверима, и гарантира еднакъв достъп на осъществяващите дейност в сектора на газа предприятия в Европейския съюз до потребителите.**

Подписи